

Nr 39

Av herr **Björk** och herr **Larsson, Lars**, om upphävande av lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet, m. m.

(Lika lydande med motion nr 47 i Andra kammaren)

Lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet, som ersatte den gamla lösdrivarlagen, har nu varit i kraft i fyra år. Erfarenheterna av lagens tillämpning har inte varit särskilt positiva, från vilken utgångspunkt man än betraktar den. De som ivrade för att lösdrivarlagen skulle ersättas med ny lagstiftning, avsedd för ett asocialt restklientel, har tvingats konstatera att lagen är synnerligen tungarbetad och endast kunnat tillämpas i enstaka fall. De som avvisade tanken på en ersättning av lösdrivarlagen saknar anledning att uppskatta de tämligen godtyckliga och slumpartade ingripanden som lagen öppnar möjligheter till.

Asocialitetslagens utformning kan betraktas som en kompromiss mellan olika synsätt i fråga om behandlingen av asociala och olika bedömningar av de problem det gäller att angripa. Lagen avsågs vara subsidiär i förhållande till vårdlagstiftningen och samtidigt betraktas som ett medel i kampen mot brottsligheten. Genom de garantier för den enskildes rättssäkerhet, som är inbyggda i lagen, kan den emellertid i praktiken knappast utnyttjas gentemot asociala, som verkligen kan betecknas som samhällsfarliga, exempelvis sutenörer. Väsentligen synes den kunna användas gentemot gatuprostituerade utan kriminell belastning, däremot inte mot kriminella prostituerade eller mot sådana prostituerade som förmår kamouflera sin verksamhet. Domstolarna har visat stor återhållsamhet när det gäller att döma till intagning på arbetsanstalt enligt lagen. Endast i något enstaka fall synes sådan intagning hittills ha blivit verkställd, medan det förekommit ett mindre antal domar om villkorlig intagning. Strävandena att utnyttja lagen synes ha varit betingade av vederbörande polismyndighets intresse.

Betydande oklarhet råder alltså om i vilken mån samhället har anledning att ingripa mot prostitution och i vilka former sådana ingripanden bör ske. Kunskapen om den faktiska omfattningen av gatuprostitutionen och andra former av prostitution är klart otillräcklig. Man vet inte ens om det här gäller problem av växande eller minskande betydelse. Antagandena om sambandet mellan gatuprostitution och brottslighet är inte särskilt väl underbyggda, och jämförelser med sambandet mellan annan prostitution och kriminalitet saknas. Lagen är vidare så konstruerad, att den endast möjliggör ingripanden när prostitution pågått under längre tid och prognosen blivit särskilt ogynnsam, medan eventuella samhällsinsatser rimligen blir mer meningsfulla, om de aktualiseras på ett tidigare stadium.

Mot bakgrund av erfarenheterna hittills har det från jurist- och polishåll yrkats dels på en återgång till lösdrivarlagens bestämning av rekvisitet samhällsfarlighet, vilket skulle möjliggöra ingripanden mot en betydligt större krets av personer, dels på upphävande av den s. k. ettårsregeln, vilken utesluter intagning på arbetsanstalt under ett år efter tidigare straffverkställighet eller samhällsvård. Dessa yrkanden måste avvisas, då de skulle innebära alltför mycket av en återgång till den otillräckliga rättssäkerheten i den gamla lösdrivarlagen.

I nuvarande läge synes asocialitetslagen huvudsakligen medföra en viss otrygghet för ett obestämt antal gatuprostituerade, medan den inte innebär ett reellt hot mot sutenörer och andra svårt belastade grupper. Ur rättvisesynpunkt är en sådan situation klart otillfredsställande. Lagen synes snarast öka en del gatuprostituerades beroende av sutenörerna, medan mer förslagna prostituerade, som förmår dölja sin verksamhet, går fria. Den allmänpreventiva effekt, som man på polishåll trots allt lär tillskriva lagen, kan inte uppväga godtyckligheten och otympligheten i lagens utformning. I den mån lagen i enstaka fall medför intagning av prostituerade på arbetsanstalt, torde detta inte vara något väsentligt bidrag till deras samhällsanpassning. Då lagen inte tjänar något tillräckligt meningsfullt syfte, bör den upphävas.

Det kan å andra sidan hävdas att samhället har ett visst ansvar för att genom lämpliga åtgärder förhindra uppkomsten av vanemässiga asociala beteenden, som kan leda till djupt mänskligt förfall och utmynna i olika kriminella handlingar. I första hand synes sådana åtgärder ha utsikter till framgång inom barnavårdslagens ram. Vad beträffar de prostituerade, som inte beröres av barnavårdslagen, kan det i viss utsträckning vara motiverat att öppna möjligheter till samhällsåtgärder, i första hand av vårdkaraktär. Som förutsättning härför kan det finnas behov av bestämmelser om rätt till undersökningsförfarande, eventuellt kombinerat med någon form av övervakning men utan sådana sanktionsformer som arbetsanstalt, i särskilt allvarliga fall av prostitution och annan asocialitet. Detta problem förtjänar att utredas.

Slutligen bör det understrykas, att samhällets aktivitet på detta område behöver vila på ett bättre kunskapsunderlag. Vård- och stödresurserna kan under lång tid väntas förbli knappa, och det är angeläget att de i första hand sätts in på områden, där det finns utsikter till meningsfulla resultat.

Möjligheterna att påverka prostitutionens utbredning, i den mån en sådan påverkan befinnes angelägen, måste bedömas som osäkra, så länge man endast har ofullständiga kunskaper om problemets omfattning och karaktär. En vidgad forskning om denna problematik är sålunda önskvärd.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen för sin del måtte fr. o. m. den 1 januari 1970 upphäva lagen den 4 juni 1964 om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till lagstiftning, avseende möjligheter till undersökning och

eventuell övervakning från polis- och socialmyndigheters sida i särskilt allvarliga fall av asocialitet, samt

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att behovet av forskning kring prostitutionens problematik bör uppmärksammas i samband med anslagsgivningen till social forskning.

Stockholm den 15 januari 1969

Kaj Björk (s)

Lars Larsson (s)
